

NDR Radio MV med ultramodernt hus:

NDR i Schwerin

D&N Karl-Erik Stridh

Mecklenburg-Vorpommern ligger oss närma men hamnar ändå lite i skymundan. De stora vägarna ned på kontinenten har varit väster och öster om delstaten. Många reser eller transporterar genom västra Tyskland eller genom Polen.

Delstaten har även haft få industrier och jordbruken har berett Skånska lantmännen stora bekymmer genom förlustaffärer i Nordkorn. Förändringar sker dock. En ny motorväg ska förbinda Hamburg med Polen och förbindelserna från kusten till Berlin ska bli bättre.

Sen den första januari 1992 sänder NDR1 Radio MV i Mecklenburg-Vorpommern. Stationens utveckling speglar inte bara delstatens liv utan även den tyska efterkrigshistorien. Låt oss börja i väst med hur NDR växte fram ur krigsruinerna. Tysk radio hade börjat i Königs-Wusterhausen utanför Berlin och hade sedan nazisternas maktövertagande våren 1933 varit i partiets tjänst. Den 13 maj 1945 tystnade den sista sändaren, Sender Flensburg, fem dagar efter kapitulationen.

I de västliga ockupationszonerna anlade amerikanerna Süddeutscher Rundfunk, Hessischer Rundfunk, Bayerischer Rundfunk och Radio Bremen. Fransmännen grundar Südwestfunk och efter återföreningen av Saar 1957 även Saarländischer Rundfunk. Britterna skapar mastodonten Nordwestdeutscher Rundfunk. Den klyvs senare i NDR och WDR.

I det delade Berlin grundas i västzonerna RIAS och senare även SFB. Efter en ekonomisk reform mars 1948 då D-marken skapades blev det uppenbart att Tyskland skulle delas då sovjetzonen inte deltog i reformen.

Förbundsrepubliken bildades och radiostationerna överlämnades 1949 i tyska händer som offentliga stationer.

NDR kom att täcka tre delstater: Hamburg, Niedersachsen och Schleswig-Holstein. På 50-talet började de tyska stationerna även sända på FM. NDR 2 grundades 1960. Det första programmet regionaliserades 1981 med en separat station i varje delstat. Klassisk musik och kultur började sändas tidigt i NDR Radio 3. Senare har även nyhetskanalen NDR4 Info och ungdomskanalen NDR N-Joy-Radio tillkommit.

Annan utveckling i öst

I Berlin hade radiohuset på Masurenallee 1945 övertagits av "Gruppe Ulbricht" som startade Berliner Rundfunk. Märkligt nog befann sig radiohuset och sändarmasten i västzonen innan verksamheten i samband med Berlinblockaden 1948 – 1949 flyttade till Östberlin. Radiosändningar i Mecklenburg-Vorpommern började på julafton 1945 i Schwerin. Det var en f.d. polissändare typ Lorenz 100 DS som med hjälp av en förstärkare typ Lorenz LVA 200 arbetade med 100 W på 1231 kHz. Den var placerad i vindsvåningen posthuset vid Pfaffenteich. Räckvidden var ca. 20 km med hjälp av en L-antenn på taket. Detta var dock en nödlösning och strax därefter beställdes fyra 20 kW-sändare hos Lorenz för placering i Dresden, Weimar, Halle och Schwerin.

Det var uppenbart att Schwerin behövde en ny sändare då området i väst bara hade godtagbar mottagning av sändningar från Hamburg och de östra delarna inte hade

godtagbar mottagning av någon station. Ny sändarort blev Möwenburgstraße vid Ziegelsee norr om Schwerin. En barack byggdes till sändaren och en 120 meter hög och 80 cm bred gittermast från Firma Hein, Lehmann und Co. I Berlin monterades intill.

Försökssändningar påbörjades sommaren 1946 och den första september 1946 invigdes även radiohuset på Schillerstraße 4-6. Två veckor senare måste dock sändningarna brytas. Betonggolvet var för tunt! Sändaren och modulorn hade sjunkit 15 centimeter ned i marken.

Den 3 oktober kunde sändaren åter tas i bruk men redan samma månad upprepades golvhaveriet men denna gången kunde sändaren fortsatt brukas. Den tidigare sändaren togs dit som reserv och hade utrustats med ett slutsteg på 2 kW. Den 19 november 1946 bytte stationen frekvens till 1235,2 kHz. Efter Tysklands delning uppstod problem med att få tag i sändarrör. I oktober 1948 var sändningarna därför inställda i sex dagar. Sändningarna återupptogs först sedan den centrala förvaltningen stängt sändaren i Erfurt för att de begagnade rören skulle användas i Schwerin. Senare kunde radiofabriken i Erfurt tillverka rör av typen RS 207.

Stormskador

På morgonen den 10 februari 1949 lyfte en mycket kraftig storm antenn masten några centimeter. Den ställde sig därefter snett på isolatorn och staglinorna drog ned masten i backen. Först den 29 mars 1949 kunde sändningarna återupptas med en provisorisk antenn. Firman i Berlin kunde leverera en ny mast som bara var 105 meter hög men av kraftigare konstruktion. Den 26 maj samma år togs masten i bruk. En ordentlig byggnad ersatte baracken 1950. 20 kW-sändaren moderniserades och frekvensen ändrades till 1484 och därefter till 1439 kHz. I april följande år skulle frekvensen åter ändras till 728 kHz, vilket krävde omfattande ombyggnader. Under tiden var sändaren åter tyst.

Trots alla modifieringar och frekvensbyten var man inte nöjd. En storsändare skulle installeras och då valdes en ny sändarort. Wöbbelin är en liten ort i kommunen Ludwigslust några mil söder om Schwerin, där en 250 kW-sändare från VEB Funkwerk Köpenick installerades. Antennfrågan löstes

genom att en 250 meter hög gittermast i Königs Wusterhausen monterades ned och återuppstod som en riktantenn i Wöbbelin med två 120 meter höga master.

Liksom på andra sändarorter i Östtyskland var reservantennen en triangelformad antenn. Två skeppsdieslar drev generatorer som levererade vardera 650 kVA med en spänning på 400 V. Den nya sändaren användes av Deutschlandsender som vände sig till västtyska

lyssnare.

Sändaren i Schwerin förlorade i betydelse. I början stod den som reserv men skrotades efter några år. I mars 1960 monterades en ny 20 kW-sändare i Wöbbelin som ersättning. Den arbetade först på 529 kHz och slutligen på 999 kHz. Ett flertal program har sänts över den med RIAS Berlin och DS-Kultur som avslutning efter murens fall.

Under 1976 hade en sändare i Berlin stört Sarajevo på 611 kHz varför Schwerin bytte frekvens med Berlinsändaren. Detta var dock inte tillräckligt för att undvika störningar. Ytterligare ett frekvensbyte behövdes och då valdes 575 kHz.

Detta var inte helt enkelt då Süddeutscher Rundfunk och Riga redan fanns där med höga effekter. Genom att flytta en mast med helikopter och fasa signalen mellan masterna kunde de båda sändarna skyddas hjälpligt. Efter återföreningen användes 576 kHz till NDR4 under en tid. 1995 stängdes båda sändarna.

Under sin mest aktiva tid fanns här 30 personer anställda. Nu behövde de dock inte, som på andra orter, montera ned utrustningen. På 999 har Talk Radio kört testslina och på 576 kHz huserar numera ungdomskanalen Mega Radio.

Regionalprogram

Sändningar från Schwerin förekom vid den första sändarens öppnande. När man inte sände lokalt reläades Berliner Rundfunk. Den första OB-sändningen skedde 1946 när socialdemokraterna tvingades slå sig samman med kommunisterna till SED. Detta skedde för att kommunisterna skulle ta kontrollen över partiets ekonomiska tillgångar, väljarna och makten i sovjetzonen. August Rathgen medverkade i sändningen och byggde även upp Schwerins första OB-buss kallad Adele. Det var en f.d. brödbil som tömts på sitt innehåll och sedan utrustats för sitt nya ändamål. Utrustning hämtades på flygplatsen.

Efter en kort tid i Schillerstraße flyttades verksamheten i oktober 1949 till den f.d. Gauleiterskolan i Schloßgartenallee där man fortfarande finns kvar. Gau är en medeltida tysk indelning av landet i distrikt där det ofta var grevliga förvaltningsområden.

Under nazitiden var det en politiskt tillsatt Gauleiter som höll koll på byborna. 1950 hade delstaterna upplösts och ersatts av Bezirk. Vidare hade radioverksamheten centraliserats. 1951 tog Rundfunk der DDR över organisationen, vilket innebar mera partipropaganda.

Först när kritiken från lyssnarna tilltog återinfördes regionalsändningar den 17 oktober 1953. Schwerin var huvudstudio för de tre nordliga Bezirken och sände nu måndag till fredag klockan 18 den nordtyska timmen.

Studio Schwerin blev i mars 1956 Sender Schwerin och kunde utöka sitt regionalprogram i flera omgångar. På kvällarna sändes önskeprogrammet "Vom Telefon zum Mikrofon" och

som ofta fick utökas till midnatt på grund av stort lyssnarintresse. I början av 60-telet kom så även FM-sändningar från Schwerin-Zippendorf.

Radio DDR Ferienwelle sändes från Rostock för sommargästerna och hade en för östtyska förhållanden lätttsam ton. Anledningen var att NDR hade en mycket god hörbarhet och man önskade från centralt håll minska lyssnandet på sändningar från väst.

Rostock hade även hand om speciella sjömansprogram med önskelåtar för anhöriga och hälsningar från och till besättningsmän på handelsfartyg och fiskebåtar som ofta låg utanför Afrikas västkust. Även sändningar på plattdeutsch som önskeprogrammet "Der

Plappermuhl".

"Die Wende"

I Schwerin hade man nära kontakt med lyssnarna och det var därför naturligt att rapportera från demonstrationerna i november 1989. Ledningen i Berlin begränsade dock möjligheterna att sända reportagen i full omfattning. Strax därefter öppnades Berlinmuren, delvis beroende på en felsägning.

I denna omvälvande period måste Claus-Peter Otto skapa en ny station. Han var

Schweriner Schloss. Detalj på QSL från Rundfunk der DDR, Sender Schwerin (101.0 MHz) 1987.

redaktör på Sender Rostock och är nu musikchef på NDR1 Radio MV. Han skapade 1990 Radio MV som var den första nya stationen i det nya demokratiska Östtyskland som hade fria val ett år innan landet upphörde. Radio MV började med att sända två separata regionalprogram, varav det ena var Ferienwelle.

Radio MV gjorde en uppmärksam samsändning med NDR1 Welle Nord natten till Tysklands återförening. Den tillfälliga sändningen gick under namnet Radio Schlutup.

Sändningen med programledare från de båda stationerna gick från ett vaktorn vid gränsstationen Schlutop nära Lübeck. Vid midnatt den 3 oktober 1990 skålade programledarna i sekt, tyskt mousserande vin. Sändningen visade att hela radiosystemet i de fem nya delstaterna behövde reformeras.

Landesfunkhausdirektor Gerd Schneider minns att alternativen var samarbete med NDR eller SFB. ORB i Grannstaten Brandenburg valde så småningom det senare alternativet. I Mecklenburg-Vorpommern var det dock naturligt att välja NDR som man visste hade resurserna. Delstaten är dessutom nordtysk så rent känslomässigt och kulturellt hör man även samman. Man gjorde därmed NDR till den enda ARD-station som sänder i fyra delstater och över den gamla gränsen mellan öst och väst.

NDR har tagit uppdraget seriöst och ser till att östsynpunkter framkommer i det samlade programutbudet. Det märks även då det inte bara är NDR1 Radio MV, som regionalstationen justerade namnet till, utan även NDR:s andra kanaler har höga publiksiffror. Etableringen i delstaten skedde den första januari 1992.

Även lång tradition med TV-program

Östtysk TV fick sin första "Aussenstudio" i Rostock 1962 i en ombyggd utflyktslokal. Rikarda Kelland var studios första presentatör. Hon körde även den första hamnkoncerten tillsammans med Horst Krabatt som sedan 1965 har presenterat det folkliga musikprogrammet "Klock 8 achtern Strom".

Samma år startade det populära naturprogrammet "Waidmannsheil" och hälsovårdsprogrammet "Visit" som sänds fortfarande. Teaterpjäser från Rostocks folkteater skrivna av Peter Weiss och Rolf Hochhut fick sin TV-debut här då det var ett nära samarbete. 1985 infördes även en talk show, "Klön snack" inspelad på Café Atlantic. Studio har temat folk och hav (Menschen und Meer), vilket även är namnet på schlagerfestivalen för Östersjöländerna.

I samband med förändringarna 1989 hölls en hemlig omröstning i TV-huset. Siegfried Grupe fick uppdraget att ansvara för förändringarna som skulle genomföras. Det var tre trängande behov. Det var uppenbart att det måste ske ett personalbyte. De som tidigare ansvarat för programinnehåll och personal kunde inte fortsätta. Programmen måste

anpassas till den federala programstrukturen inom ARD. Tekniken måste bytas ut från SECAM till PAL. Mecklenburg-Vorpommern var den kommande nya delstat som var snabbast med att starta ett regionalt nyhetsmagasin i TV. Föregångaren till dagens Nordmagazin hette Nord Report och startade den 9 mars 1990. TV-stationen fick namnet Landessender Mecklenburg-Vorpommern (LMV).

Nybygge

När NDR etablerade sig i delstaten gällde det att smidigt länka ihop sin organisation med de bestående regionalstudiorna i Schwerin, Rostock och Neubrandenburg. Ingen byggnad var tillräckligt stor för att svälja hela verksamheten. Ledningen valde då att bygga

NDR Radio Mecklenburg-Vorpommern har sitt huvudkvarter i Schwerin med lokalstudios i Rostock, Greifswald och Neubrandenburg.

nytt i anslutning till villan i Schwerin.

Tomten var stor men det fanns begränsningar då det var ett kulturskyddat villaområde i en skogsbevuxen landtunga mellan två sjöar. Träden på tomten skulle stå kvar och NDR fick dispens för ett nybygge. Huset skulle uppfylla samma krav som organisationen: transparens, öppenhet och kommunikation. Det blev ett hus med stora glasytor, garage med 149 platser i källaren, en stor piazza innanför entrén och anpassning till digital teknik. Vinnande förslag utsågs i december 1992, bygget påbörjades i oktober 1994 och stod färdigt i december 1997. Ytan är 17.520 kvadratmeter till en kostnad av 91 miljoner DM. Radio- och TV-tekniken kostade ytterligare 36 miljoner DM. Här arbetar 250 fasta och 60 fria medarbetare. De regionala finns dessutom kvar. NDR 1 Radio MV hör vi enklast på 90.5, 91.0 och 102.5 MHz. Kanalen sänder

egenproducerade program mellan 05.00 och 22.10.

NDR 1-stationerna har ett gemensamt nattprogram som alternerar mellan Kiel och Schwerin även om programledare plockas från alla fyra stationerna. Regionalprogrammet har en marknadsandel på 42,7 % och är det framgångsrikaste tyskspråkiga programmet inom sitt sändningsområde. Formatet är DOM – deutsch-orientiert melodisch. Det vill säga nyare och äldre schlager, oldies och lugnare nya låtar. Målgruppen är mellan 35 och 60 år. Plattdeutsch har även sin plats i programmet.

Lokala nyheter sänds sex gånger om dagen från regionalstudiorna. Nyheter från delstaten sänds dessutom en gång i timmen på morgonen i NDR2. Rent tekniskt sker dock sändningen från Hamburg då NDR2 tankar hem inslagen och sedan regionaliserar utsändningen. TV-programmet Nordmagazin i N 3 ger dagens regionala nyheter. Vidare sänds det ytterligare regionala TV-program tidigare på kvällen.

Radio Pomerania

NDR1 Radio MV har även ett samarbete med Polskie Radio Szczecin i Stettin. Det går under namnet Radio Pomerania. Detta har sitt ursprung i EU:s indelning i regioner. Det månatliga tvåspråkiga programmet stärker de tysk-polska förbindelserna och EU-regionen Pomerania. Det kan även påpekas att under kommunisttiden fick delstaten inte hete Mecklenburg-Vorpommern då myndigheterna ville röja alla historiska länkar till Pommern.

Programmet leds av Angelika Stangneth och Zbigniew Plesner. Det har sänts sedan mars 1998 och produceras i radiohuset i Stettin. Programmet har en hög talandel och lättas upp med aktuell polsk popmusik och tyska hits. Programmet sänds sista onsdagen i månaden mellan 20.05 och 21.00 över de sändare som hör till NDR:s studios i Greifswald och Neubrandenburg.

Speciellt integrationsprojekt

Två journalister, Ernst-Jürgen Walberg och Thomas Balzer, har hand om NDR1 Radio MV:s speciella projekt "Erinnerungen für die Zukunft" (Minnen för framtiden) då de har växt upp i väst respektive öst och NDR som enda station gränsar den gamla statsgränsen. Deras uppdrag är att dokumentera livet i öst under de

40 åren av kommunistiskt styre så att minnet kan bevaras till framtida generationer. Projektnamnet har använts på en CD producerad 1996 och en bok producerad 1999 (ISBN 3-8012-0261-5) där man bland annat kan läsa om jakten på de som lyssnade på västradio.

En annan intressant produktion är en dubbel-CD med titeln "Über den Tag hinaus" med protestvisor inspelade bland motståndsgupper i Östtyskland på den ena CD:n och ljudkollage på den andra från bl.a. demonstrationer. Ytterligare en dubbel-CD heter "50 Jahre in 50 Tagen" där Tysklands efterkrigshistoria skildras från delningen 1949 till murens fall 1999. NDR har även producerat en CD-ROM med titeln "Das digitale Funkhaus" som presenterar verksamheten och huset i Schwerin.

Modern teknik

Radio- och TV-huset i Schwerin är helt digitaliserat. Programledaren i NDR1 Radio MV börjar med att ladda in sitt personliga magnetkort i konsolen och ljudbehandlingen på mikrofonljudet är därmed anpassad till hans

röst.

Det är en studio byggd för stående programledare. All musik, jinglar och talade inslag finns lagrade i datorsystemet. Framför sig har han en dataterminal där han kan se vad som ska köras, exakt tid på intron, totaltid och aktuellt klockslag. Han kan klicka sig fram till inslagen och även plocka bort och lägga till om det skulle ske något akut som måste prioriteras. Inslagen är färgkodade: blått spelad titel, rött aktuell titel, grönt nästa titel.

Stationen sänder dagligen 135 minuter nyheter plus väder och trafik. NDR har dagliga

länkkonferenser så att redaktioner på olika stationer kan byta inslag om något av intresse för övriga inträffar. Redaktörerna arbetar vid en digital arbetsstation. Varje inslag ges ett namn plus uppgift om redaktör och tekniska data. Efter redigering skickas det vidare i nätverket och efter en redaktörs godkännande vandrar det vidare till sändning.

Det finns 150 persondatorer enbart på radiosidan. De används för interna meddelanden, programplanering, jinglar, inslag och musik. En minuts talat inslag motsvarar 1.500 maskinskrivna sidor. I nätverket finns sju DEC Alpha-Server med 64 bit processor/1 GHz och 1 GB RAM, två Windows NT servrar och en IBM Server RS 6000. Systemet bevarar alla talade inslag, 6.000 musiktitlar, 500 jinglar och ljudeffekter på hårddiskar på nära 100 Gigabyte. För långtidslagring finns i nätverket även en Tape Robot med en kapacitet på 2,6 Terabyte, motsvarande 15.000 timmars speltid.

Stationen har moderna OB-bussar. På radiosidan är det behändiga skåpbilar med en parabolantenn monterad innanför bakdörren. Denna öppnas och antennen glider ut. Den är med andra ord skyddad mot nedsmutsning och deformation under transport och åverkan från klåfingriga vid parkering.

I skåpet finns utrustning för digital redigering och kommunikation. Färdiga reportage och intervjuer satellitlänkas till radiohuset.